

МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Таряник Діана Михайлівна, студентка 2-го курсу навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ.

Науковий керівник: завідувач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор **Савченко Андрій Володимирович**.

Актуальність обраної тематики зумовлена необхідністю дослідження та вивчення ефективних закордонних програм запобігання та протидії корупції, за допомогою яких Україна надалі, за умови правильного запозичення іноземного досвіду, матиме можливість напрацювати конструктивні та дієві методи боротьби з однією з основних проблем суспільства. Корупція – актуальна проблема сучасності, вирішення якої для багатьох країн є одним з пріоритетних завдань. Корупція є негативним чинником, що становить загрозу для національної безпеки будь-якої країни. Це та рушійна сила, що впливає на нормальну діяльність усіх сфер суспільного життя, має транснаціональний характер та здатна до постійної мімікрії. Вона є тим фактором, який є загрозою правопорядку, економічному розвитку, загострює соціальні конфлікти [1]. Врешті-решт відбуваються такі негативні явища як: порушення прав людини, зокрема принципу чесності та соціальної справедливості (а це є одним із основних принципів демократії), недовіра суспільства до влади, погіршення відносин на міжнародній арені. Найбільш проблемною характеристикою даного явища є те, що із аномалії воно поступово перетворилося в суспільну норму, а корумповані відносини все більше витісняють правові та етичні відносини між людьми.

Станом на 2016 р. за даними всесвітнього рейтингу CPI Україна посіла 131 місце із 176 країн [4]. Цю сходинку вона розділяє разом із Казахстаном, Росією, Непалом та Іраном. Згідно висновку дослідження World Justice Project Rule of Law Index показник виріс на +10 в порівнянні з минулими роками, а це свідчить про те, що проведені в Україні антикорупційні реформи не привели до відчутних позитивних результатів. Тому проблема стосовно створення доцільного, дієвого механізму запобігання та протидії корупції, незмінно залишається гострою. Найменш корумпованими країнами виявилися Данія, Нова Зеландія, Фінляндія (незначний рівень корупції також має Швеція, Швейцарія, Норвегія, Сінгапур, Канада та Німеччина) [4]. Механізми цих країн різняться між собою певними особливостями, проте всі вони функціонують виключно зі спільною метою: активна протидія корупційним проявам. Досвід даних держав наочно ілюструє як прозорість, відкритість влади та наявність дієвого механізму сприяє в подоланні даного негативного явища.

Враховуючи нинішнє становище України, є доцільним розглянути досвід окремих країн Європи, які ефективно ведуть боротьбу з корупцією, де діє близько 20 законів, які передбачають відповідальність за різні форми корупційної поведінки. Спеціалізованого антикорупційного відомства в країні немає. Розслідуванням випадків внутрішньої корупції займається поліція. Корупційні справи міжнародного масштабу перебувають у віданні прокуратури з особливих економічних злочинах. Зокрема, в країні діє норма, згідно з якою члени Фолькетінгу (парламент Данії) можуть задавати міністрам питання (в тому числі пов'язані з підозрою у корупційних діях), на які необхідно дати відповідь. Укладення спеціальних антикорупційних трудових договорів – неухильна умова при працевлаштуванні. Згідно даного договору на працівника покладається обов'язок не приймати і не пропонувати хабарі іншим особам. За порушення цього договору роботодавець має право звільнити працівника, поставивши спеціальну позначку в особовій справі та характеристиці. Надалі ніхто не бажає вести справу з

корумпованими партнерами. Той, хто буде хоча б запідозрений у корупції, може відразу розпрощатися з кар'єрою. У Данії також існує гаряча лінія при Агентстві міжнародного розвитку, на яку можна залишити повідомлення про будь-яку особу, підозрювану у таких неправомірних діях. Такі повідомлення є підставою проведення розслідування. Розвиток громадської та правової культури в Данії зводиться до осуду корупції і стимулювання чесності і відкритості функціонування публічних служб і чиновників. За результатами минулорічного опитування «Чи стикалися Ви з корупцією?» позитивно відповіли лише 3% громадян Данії. Для порівняння в Україні даний показник дорівнює 98,6 % [2].

Нова Зеландія розвиває правосвідомість громадян в аспекті того, що корупція не є засобом вирішення проблем. Для цього в країні регулярно проводяться конференції та семінари, на яких на яких ознайомлюють всіх бажаючих з антикорупційною політикою держави, правилами і порядком звернення зі скаргою на факти корупції чи шахрайства. Серед антикорупційних органів головним є SFO – спеціальне відомство по боротьбі з великим шахрайством. Даний орган має широкі повноваження щодо протидії корупції, включаючи право аналізувати декларації доходів і витратою громадян. Журналісти періодично публікують статті про витрати чиновників на нерухоме та рухоме майно. Публікація яка викликає суспільний резонанс в суспільстві може стати причиною звільнення чиновника, який живе невідповідно до своїх достатків [2].

У Фінляндії антикорупційна діяльність діє на основі особливої системи правосвідомості громадян, яка не дозволяє на моральному рівні давати і брати хабарі, тому в країні не має ні спеціального антикорупційного законодавства, ні спеціального органу для боротьби з корупцією. Ефективним засобом контролю діяльності чиновників – є журналістські розслідування ЗМІ, в результаті чого вся інформація, що представлена журналістами аналізується компетентними органами правопорядку Фінляндії. Крім того, Фінляндія також відмовилася від недоторканності президента, депутатів, чиновників і суддів, тому кожен з них може постати перед судом за корупцію без попереднього схвалення з боку вищих органів. Як приклад, протягом останніх 10 років було звільнено і притягнуто до відповідальності значне число міністрів і чиновників вищої та середньої ланки [3].

Однією з найбільш вільних від корупції країн є також Швеція. У Швеції механізм запобігання та протидії корупції побудований на чотирьох основних принципах: 1) заборона особистих контактів чиновника та громадянина; 2) обов'язкове декларування доходів; 3) обмеження готівкових розрахунків (заборонено приймати готівкові платежі більш ніж на 5-6 тисяч євро); 4) повна відкритість діяльності влади. Всі декларації чиновників – у відкритому вигляді. Крім того, фіскальні органи регулярно їх перевіряють на виявлення ознак раптового збагачення.

Позитивний приклад комплексної боротьби з корупцією подає антикорупційна стратегія Сінгапуру. У країні діє спеціальний орган – Бюро по розслідуванню випадків корупції, яке складається з трьох відділів: оперативного, адміністративного та інформаційного. Адміністративний та інформаційний відділи, крім виконання оперативної роботи, відповідають за відбір кандидатів на високі державні посади, проводять профілактичні заходи, організовують тендери на державне замовлення. У Сінгапурі також відмовилися від недоторканості державних службовців. Важливу роль відіграє також преса, яка інформує суспільство про випадки корупції, деталізує передбачене законом покарання. У цій країні основними засадами механізму боротьби з корупцією прийнято вважати: прозорість діяльності органів влади, зменшення рівня низової корупції, побудова атмосфера чесності та довіри до державної служби, щорічна контрольована звітність державних осіб їх доходів та оплата їх праці.

Ратифікована Верховною Радою України Конвенція ООН проти корупції наголошує: кожна Держава-учасниця, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, розробляє й здійснює або проводить ефективну скоординовану

політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й невідкупності, прозорості й відповідальності [5].

Отже, створення механізму, що буде реально функціонувати є прямим обов'язком держав-учасниць, серед яких відповідно є і Україна. Проте для цього потрібно зробити ще дуже багато, оскільки вище перелічені заходи є лише частиною того переліку процедур, які необхідно провести. Корупція є складним соціальним конструктом, на протидію якого необхідний дієвий механізм. Досить вдало вважав І.В. Чемерис, протидія корупції в системі державного управління потребує розробки і проведення заходів з метою попередження, виявлення та припинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, усунення їх наслідків та покарання винних. Система відповідних заходів має базуватися на принципах законності, гласності, невідворотності покарання за корупційні правопорушення, відновлення порушених прав, відшкодування громадянам, їх об'єднанням, державі збитку від правопорушень, пов'язаних з корупцією [6, с.110–118].

Список використаних джерел:

1. Антикоруptionна політика та запобігання корупції в публічному управлінні : навчальний посібник для студентів вузів / І. С. Бондар [та ін.]. Київ : Ліра-К, 2016.
2. Каліна А. Світові антикорупційні інструменти і Україна / А. Каліна // Держзакупівлі. 2016. № 3.
3. Трепак В. М. Система заходів антикорупційної діяльності у розвинутих країнах світу / В. М. Трепак // Публічне право. 2016. № 1.
4. Індекс корупції CPI-2016 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://ti-ukraine.org/research/index-korupsiyi-cpi-2016/>.
5. Конвенція Організації об'єднаних націй підписаною 31.10.2003, ратифікованою ВРУ 18.10.2006, що набула чинності 01.01.2010 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
6. Чемерис І. В. Зарубіжний досвід протидії корупції в системі державного управління / І. В. Чемерис // Стратегічні пріоритети. 2009. № 3(12).